

Організація і тактика дій поліції при забезпеченні публічної безпеки та порядку

Лукашенко Л.О., курсант 201 навчальної групи ННІ №1 НАВС.

Науковий керівник: доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки, кандидат військових наук
Свинаренко В.В.

Актуальність теми. Увесь розвиток нашого суспільства супроводжувався протиріччями між категоріями «народ», «суспільство» та «політична влада». За певних умов ці протиріччя вимагали негайного розв'язання, що змушувало суспільство відкрито виражати своє невдоволення в різних формах, у тому числі насильницьких. Для подолання цієї маси людей, на шляху їх руху влада виставляла заслін із військових, козаків чи поліції. Від діяльності цих органів залежав суспільний спокій. З прийняттям Конституції 1996 року, Україна окреслила принципи демократичної, соціальної, правової держави, де закріпила право громадян України мирно, без зброї проводити мітинги, походи, демонстрації, наслідком чого стало зростання числа масових заворушень.

Питання громадського порядку і публічної безпеки почало вивчатись ще з 18 ст. Так, перше обґрунтування цих понять зробив «батько» науки про поліцію француз Деламар, який при Людовіку XIV був градоначальником Парижу. В «трактаті про поліцію» 1707 року він охарактеризував поліцейську діяльність як найважливішу сферу компетенції держави, покликану охороняти порядок в громадських місцях та знищувати елементи «кулачного» права, заснованого на насиллі сильнішого над слабким. Але тоді ще не було викреслена категорія «громадський порядок» та «публічна безпека», вони на той час тлумачились як «благочиння», «благоустрій», «добробут», «благополуччя», поліцейські 18 ст. – першої половини 19 ст. (Р. Моль, І. Юсті) продовжили вивчати категорію громадського порядку і вважали за необхідним підкреслити його регламентацію юридичними нормами, що складали поліцейське право. Вони вважали, що будь яка держава в першу чергу зобов'язана за допомогою системи спеціальних органів захищати населення від злочинців. Саме тоді на першому плані звертається поліція безпеки – система установ виконавчої влади, які здійснюють охорону громадського порядку через спостереження за громадськими місцями, попередження та припинення протиправних дій.

Також був прийнятий при Катерині II (1772) нормативно-правовий акт – Статут благочиння, де вказано: «Квартальный надзиратель в его квартале имеет попечение, чтоб молодые и младшие почитали старых и старших.». Термін «громадський порядок» та «публічна безпека» прийшли з наполеонівської Франції на початку XIX ст.. Адже тоді було розмежування кримінальної поліції та адміністративної, на яка був покладений обов'язок «охороняти громадський порядок в кожній місцевості». Поняття про громадський порядок та публічну безпеку вперше з'являється за часів Миколи I в Статуті про попередження та припинення злочинів 1832 року.

Потім воно зустрічається в актах, прийнятих за Олександра III: в Положенні про заходи по охороні державного порядку від 14 серпня 1881 року і в наказі Урядовому сенату, підписаному царем 12 липня 1889 року. Наказом встановлювалась в сільській місцевості посада земського начальника, а її введення пояснювалось «відсутністю близької народові твердої урядової влади, яка поєднувала б у собі опіку над сільськими обивателями з турботами про завершення селянського питання та з обов'язками по охороні благочиння, громадського порядку, безпеки і прав приватних осіб в сільських місцевостях».

Поступово на межі XIX – XX століть поняття «громадський порядок» витісняє інші – близькі йому, а саме: «благочиння» - правомірна поведінка громадян в громадських місцях; «благоустрій» - раціональний устрій та чистота вулиць, площ, підвір'їв, будинків, а також «благополуччя» - нормальний продовольчий, медичний та економічний стан населення.

В радянський час Конституція 1936 року закріпила поняття «громадський порядок» і «державний порядок», створила основу для законодавчого застосування та наукового дослідження. Широке застосування поняття «громадський порядок» отримує в 50-60-х роках в ряді законодавчих актів, з яких необхідно виділити Указ Президії Верховної Ради СРСР від 26 липня 1966 року «Про посилення відповідальності за хуліганство».

В 50-80-х роках категорія «громадський порядок» досліджується в роботах радянських адміністративістів і криміналістів: її контури стають більш чіткими, визначаються її суттєві

елементи, аналізуються правовідносини, що складаються в рамках категорії громадського порядку.

В 90 роках ХХ століття поняття публічної безпеки та громадського порядку пов'язані із забезпеченням громадського порядку, було вперше внесене в законодавчі акти в період проведення реформ в Україні (початок 90-х років), практичне втілення його допускає широкий спектр наукових досліджень.

Мета наукової роботи полягає не тільки у визначенні правової реалізації публічної безпеки та громадського порядку, а й в практичній реалізації цих категорій при різних обставинах. Це потрібно для того, щоб правильніше тактично застосовувати сили та засоби правоохоронних органів.

Об'єктом наукової роботи є суспільні відносини, які з'являються в процесі охорони громадського порядку при проведенні зборів, мітингів, демонстрацій тощо.

Предметом наукової роботи є реалізація механізму забезпеченні публічної безпеки та охорони громадського порядку при проведенні масових заходів.

З посиленням та збільшенням інтенсивності проведення таких заходів, Україна стала на шлях посилення «бази» оборони держави.

Разом з тим, було прийнято низка законних актів, де на основі наукових досліджень було окреслено ознаки масового заходу. До таких ознак відносяться: а) наявність великої кількості людей; б) організованість дій; в) наявність мети. Також було виокремлено поняття масових заходів – це організовані чи санкціоновані компетентними державними органами чи громадськими організаціями дії значних груп людей, що здійснюються на основі звичаїв і проходять у громадських місцях. Кожен із заходів характеризується цілями, завданнями, проблемами, які слід поставити для їх реалізації уповноваженими на те суб'єктами.

Всі заходи – це волевиявлення народу. Але наше суспільство вирішило, що для того, щоб повністю донести до влади свої вимоги, треба використовувати насильницький спосіб, що полягає у порушенні громадського порядку та безпеки. Усім заходам притаманні такі ознаки: порушується звичайний ритм життя населення; наявність великого скупчення людей на обмеженій території, де введено різні обмеження; загроза швидкоплинного ускладнення оперативної обстановки у зв'язку із стихійним формуванням неформальних угруповань; можливість використання заходів для вчинення терористичних актів в місцях масового перебування громадян.

Адже, для того, щоб уникнути загрози, а також забезпечити громадський порядок та громадську безпеку в Україні наділені повноваженнями правоохоронні органи. Основним таким органом є Національна поліція України. У Законі України «Про Національну поліцію», який набрав чинності 07 листопада 2015 року, вказано, що Національна поліція – є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Отже, основними завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причини або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Але у кожній області постала проблема щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, тому що не було визначено кількість нарядів для виконання цього завдання, кількість працівників, їх графік несення служби, зміни. Тому, в областях вирішили створити Регіональні Програми забезпечення публічної безпеки і порядку в області. Така програма складалася на рік. Ініціаторами складання цієї програми виступали обласні держадміністрації.

Ця програма визначала правову основу здійснення заходів щодо досягнення забезпечення публічної безпеки та порядку, також було визначено завдання, які стоять в пріоритеті, були визначені обов'язки та розподіл цих обов'язків між підрозділами поліції в області.

Внутрішніми наказами в областях була визначена тактика дій для забезпечення громадського порядку і безпеки. Також, протягом року було розроблено план проведення тренувань щодо дій та особливостей нарядів поліції для забезпечення публічної безпеки та порядку. Цей план виконується щорічно і звітується начальником ГУНП області перед Міністерством внутрішніх справ.

Отже, Головним завданням служб МВС України, покликаних забезпечувати охорону громадського порядку і громадську безпеку, є забезпечення внутрішнього правопорядку в державі, яке передбачене виконанням таких функцій: попередження, виявлення, припинення злочинів та

інших правопорушень, встановлення та затримання осіб, які їх вчинили; визначення тактики і стратегії забезпечення громадського порядку; профілактика правопорушень; нагляд за дотриманням громадянами та посадовими особами підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, чинного законодавства та нагляд за особами з антисоціальною поведінкою, які перебувають на обліку в поліції.

Також було визначено, що процес удосконалення охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки повинен базуватися на принципах: верховенства закону, провадження діяльності відповідних підрозділів з метою захисту життя, здоров'я, праві свобод людини, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань; єдності системи органів Національної поліції, її максимальної економічності і гнучкості структурної побудови; тісної співпраці з місцевими органами державної виконавчої влади щодо забезпечення правопорядку на їхніх територіях; участі у наданні соціальної та правової допомоги громадянам; сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків.

А головним напрямом розвитку поліції превентивної діяльності є підвищення дієвості управління та удосконалення організаційно-штатної побудови її системи без зміни основних функцій. Для цього треба звертатись до зарубіжного досвіду удосконалення та брати від них те, що буде нам потрібним для виконання поставленої мети.